

Dialogus **S**ecundus

Hic comparatur hō ad res se infe-

riores penes differentiam generalē

¶ Capitulū nonum

Raymundus. **R**oboratis nūc paululū viribz ppare mus si placet hominem ad inferiores gradus rerū penes dñam. z pmo iuxta differētiā generalē. se cūdo iuxta differētiā specialē: z grādia quedam z

sublimia que nondū vidimus intuebimur. **R**es em̄ triū inferi orum graduū multū ab inuicē separant. et in ip̄is sunt distin/ cta genera: z species inter se plurimū differētes. **S**ed hō ma/ xima nobilitate z dignitate distat a ceteris. nō quia aut existit aut viuit aut sentit: sed quia intelligit. **H**abet em̄ hō liberū ar bitrium p quem p̄t cognoscere: intelligere: discernere: z velle z nolle. **I**sta ingenua dignitate hō p̄minet vn̄uersis subter se creaturis. qz ille om̄es opantur ex necessitate. hō aut ex intelli gibili z libera volūtate. **I**lle suas opationes nō intelligūt. hō qd opatur z intelligit z diligit. ¶ **D**ominicus. **P**atz amplissi/ ma differētia. sed q̄s inde nascit̄ fructus. ¶ **R**aymūdus. **D**a gnus certe atqz sublimis. **N**ā cum hō h̄z intellectū potest itel ligere verba: sermones. sentētiās: p̄t discernere quid verū quid falsum: p̄t etiā quod verū z bonū est eligere: qd aut falsū est re probare. **P**otest p̄terea se rebz que sub se sunt comparare: z se multo nobiliozē cognoscere. **P**otest etiā de vna cognitiōe ad aliā z de minore ad maiorē cōscendere. p̄t quoqz intelligere se intellectū nō a se sed a suo opifice recepisse. **V**erū quia creatu/ ra nō potest ascēdere vltra suū creatorē. iō hō suo intellectu z cogitatu nequaqz p̄t deū trāscendere: a quo accepit z viuire z intelligere z desiderare. **H**inc sequit̄ qz nō potest hō p̄stātius aliqd aut melius vel cogitare vl' desiderare suo maximo z op/ timo creatorē. **A**lioquin maior erit hō cogitando q̄s deus exi stendo: essetqz aliqd maius in creatura q̄s in creatorē. qd impi um est dicere. ¶ **D**ominicus. **V**ere impiū. nunqz em̄ creator hoc sue tribueret creature vt possz aliqd se melius: se dignius aut intelligere aut cupere. qz z hoc nature repugnat z imbecil lem z impotentē atqz ignobilē argueret creatorē. **S**i em̄ possz hō aliquid melius estimare aut cupere q̄s suus est p̄ditor: tunc

*Nota fructū
huius dñicie.*

Dialogus Secundus

certe nō esset nec optimus nec maximus deus. **U**lex qz z hu/
mana cogitatio z affectio p̄t ascendere in infinitū. idē qui hanc
capacitatē homini tribuit deus: necesse est vt sit z ipse infinitus.

Raymūndus. Optime p̄fiteris. ex intellectu ergo z cogita/
tu humano euidenter omnia approbamus de deo q̄ illi p̄nt cū
summa veritate z veneratōe tribui et ascribi. **A**p̄tesce igit̄ et
intellige hāc quā tibi nūc affero regulā in humano corde fun/
datā. **D**eus est quo nihil maius cogitari potest. **U**el deus est
qđ oīm maximū cogitari potest. **D**ominicus. **C**apio regu/
lā. mirabile iocundūq; lumē z quod nos vehemēter inflāmet
ex hac regula hausuri sumus. **C**ū em̄ deus est quicquid maximū
hō cogitare potest. ergo necesse deus est perfectissimus. opti/
mus. dignissimus. nobilissimus. altissimus. oīpotentissimus
et prudētissimus. **H**ec em̄ hō de deo maximo cogitare p̄t z il/
li cum summa veritate attribuere.

Practica huius regule ad p̄ban

dum om̄ia p̄fectissima de deo

Capitulū decimum

Raymūndus. **P**ropinquius hanc regulā explanemus.
Cū igit̄ deus est optimū z p̄stātissimūz qđ hō cogitare
p̄t. ideo necesse deus est oē illud qđ melius est esse q̄s non esse.
Hinc cognoscimus qđ deus nō potest cogitari nō esse. sed ha/
bet p̄fectissimū esse. **E**t qz hō potest cogitare qđ deus est suū eē
nec acceperit esse ab alio. nec a nihilo nec a seip̄o. igit̄ deus est
suū esse. **N**ō potest cogitare deū esse eternū. immēsū. infini/
tū. ideo necesse deus est eternus: immēsus: infinitus. al̄s de/
us esset humana cogitatōe minor: qđ nefas est dicere. **N**ō po/
test cogitare deus esse summā essentiā: p̄ se subsistentē: nullius
egentē ope: oīa ex nihilo creantē. oīa moderantē. igitur talis
est deus. **N**ō potest cogitare deū nō solū iustū esse aut veracē
aut viuentē: aut beatū: aut bonū. sed eē ip̄am iusticiā: veritatē
vitā: beatitudinē: z bonitatē. **T**alis igit̄ est deus. **N**ō pōt co/
gitare simplicē esse deum: incōpositū: insolubilē. hoc em̄ ma/
gis p̄gruit diuine nature q̄s putare eū cōpositū esse aut in p̄es/
diuisibilem. **E**st ḡ deus simplicis nature z insolubilis. atq; iō
incorruptibilis. **N**ō potest deū cogitare incircūscriptum: nec

Capitulū Decimū

loco p̄tineri nec tpe. hoc em̄ est p̄stantissimū. in nullo ergo lo-
co vel tpe coartat̄ deus. sed est sil' z semel in om̄i loco z tpe: nec
inclusus nec exclusus. **H**ō p̄t cogitare deū posse plura in infi-
nitū z facere z cognoscere q̄s possit mens creata p̄cipere. ergo
sic est vt hō cogitauit. alioqn̄ deus nō esset id maximū qd̄ hō
cogitare p̄t. **¶ Dominicus.** Cū maxima te audio voluptate.
Hinc luceclarius intueor p̄ humanā cogitationem infinitas
posse deo tribui dignissimas pp̄ietates. **¶** Videlicet deus est
in infinitū bonus: pius: benignus: fortis: iocūduus: beatus be-
neficus: honorabilis. gloriozus. **E**t q̄ hec oīa in tanta habeat
p̄fectiōe qua nō potest altera p̄stantior estimari. **E**t q̄ hō co-
gitat deū iustū z bonū: iō tribuit illi odiū oīs peccati oīs mali-
cie z neq̄cie. **H**inc seq̄tur q̄ deus odit in infinitū oē viciū sup-
bie. luxurie. oēm dolū. fraudē. simulatōem. **E**cōtra. q̄ summe
bonus est. iō hō estimat deū in immēsum diligere oēm p̄tutē
charitatē. mūdiciā. humilitatē. timorē. obedientiā. verecūdiā
¶ Vex tu q̄so vltra p̄gredere. **¶ Raymūdus.** Hō p̄terea p̄t co-
gitare in deo eē infinitā p̄ductōem. nec debere esse sterilē eū q̄
tantā reb̄ creatis attulit fecūditatē. **H**abet ḡ deus filiū quem
naturalr̄ p̄ducit p̄ intellectū. h̄z z spiritūscm̄ quē libere a se p̄-
cedere facit p̄ arbitriū. **C**erte nūc vidisti q̄s sublimia z summe
dignissima de suo factore hūana cogitatio p̄cludere p̄t et sibi
in veritate tribuere. **Q**d̄ nisi fecerit: puerus est hō. impius. su-
p̄bus. z sui p̄ditoris acerrimus inimicus. **¶ Dominicus.** **V**e-
rū dicis. sed rogo te: nunqd̄ iō istas dignitates deus h̄z q̄ hu-
mana cogitatio eas estimat deū h̄re. **N**unqd̄ mea cogitatio di-
uitē deū facit vt inops atq̄ egenus sit cū eas illi noli tribuere
¶ Raymundus. Impiū est ita credere. **D**eus em̄ q̄ ab eterno
oīm bonoz pulcrozq̄z ditissimus possessor fuit: nihil a sua p̄t
recipere creatura. **S**z nos q̄ ceci z ignorātes sumus nō possu-
mus p̄ma fronte mētis obtutū in dei lumē infigere. sed a n̄ro
qd̄ in nobis ē lumine illud nitimur estimare. **F**am q̄ hō cū sit
imago dei p̄t in infinitū ascēdere cogitādo: optando: volēdo:
iō oīno dignissimū arbitramur vt hoīs creator vnū gradū su-
pra hominē ascendat: habeatq̄z veraciter existēdo quicqd̄ illi
hō tribuit cogitādo. ne sit deus humana cogitatōe aut minoz

E Dialogus Secundus

aut deterior. ¶ **D**ominicus. Fecisti satis questuicula mee

¶ **Q**uō per scđam operatōem intel-
lectus hō omnia affirmat vel negat que sunt hominī necāria
inquantum homo est. ¶ **C**aplin vndecimum

Raymūndus. Diximus supra tres esse opationes intelle-
ctus. Prima est intelligere verba sensumq; verborū. per
hanc hō multū differt a brutis vt iaz patuit. Scđa opatio est
discutere quid vez quid falsum. qđ bonū quid malum. p hanc
multo amplius a bestiis distat. Tertia opatio est: qđ verū qđ
bonū est prudēter eligere. z aspnari acriter quod malū est. Et
p hanc a brutis hō lōgissime separatur vt in subditis patebit.
Per scđam ergo opationem intellectus discernit hō inter ve-
rū z falsum. z p tertiā operatōem eligit ex hīs qđ sibi vtile iu-
dicat: honestū z necessariū. Ad hoc em̄ ptulit hōi intellectus
deus optimus vt illo vtaf in bonum suū z applicet ad suā vti-
litatē z salutarē necessitatē. ¶ **D**ominicus. Equidē assentior
ego. Debet em̄ hō imitari ceteras se inferiores creaturas: q̄ sui
cōditoris munera sibi p̄is applicāt in sui p̄seruatōem z in suā
necitatem. Res em̄ primū gradus ad hoc laborant vt id p̄ma-
neant qđ sunt. Res scđi z tertiū gradus vt sp̄ viuant z sentiāt.
etsi nō in indiuiduo saltē in specie. Debet ergo etiā hō suū sic
dirigere intellectū z volūtatem vt inde p̄modū: bonū: gaudiū
spem: p̄solatōem z pacē consequat. Hec dico nondū tñ intel-
ligens quorsum me p̄tracturus sis. ¶ **R**aymundus. Ad stu-
pendū prozsus z suauissimū lumē: qđ om̄es anīni tui medul-
las vehemēter afficiat. Cū em̄ hō (vt asseris) tenet de iure na-
ture affirmare z credere z p se eā partē recipere que illū indu-
cat ad maiore p̄fectionē: dignitatē: z necāriam salutē. et nisi
id fecerit abutiū suo intellectu in suā p̄niciem. in damnū et om-
nimodā desp̄ationem suā. Cū igitur tu hō sis z habeas intelle-
ctu quē iam edoctus es in tuā p̄fectionem dirigere q̄ro nunc
abs te aliq̄s vere lucis articulos: tu q̄so caute p̄spexeris quō
mihi vere respōdeas. Quid dicis: credis ne deū esse. ¶ **D**omi-
nicus. Credo vtq; tu em̄ docuisti me id credere debere quod
hōi maxime cōmodū z salutiferū est. Dū ergo credo deū eē qui

Quō tenetur
vri suo intelle-
ctu ad suā vti-
litatē z salutē.

est inf
ne filia
augm
ria. B
aplores
mao de
dibet ve
summo
dus. B
q̄ possi
hoi ma
ralē. ¶
pienē. su
um est bo
ria guberna
ligo est deū
em. Credis
de nullo for
tius credo
denia z se
hilo creatur
nā attollere
¶ **D**ominic
hoc nō credit
p̄ma est digni
ta: lumina p̄fec
hoi collata.
credere uicari
integerrima
multo ap̄liu
Quid dicis
mosificā d
ribilis. z p̄stū
sum p̄solatō
iūmentos. ¶
¶ **D**ominicu

Capitulū Undecimū

est infinitū bonū maximū mihi gaudiū pario: spem: solatio/
nē: fiduciam. **Nā** inde intellectus meus nobilitat. dignificat.
augmentat. et princeps efficit eius (in quē credit) excellētēz glo
rie. **Raymundus.** Optime rēdisti. **Credis** ne deū vnū esse
an plures deos. **Dominicus.** **Ut** mihi bonus velū tū est
vnus deus **Si** em plures eēnt dī: essent plēs volūtates: et sic
q̄libet vellet hoīem in suā redigere seruitutē. qd eēt hoī p̄ncipio
sum: molestissimū: afflictissimū. **Unus** est ḡ deus. **Raymū**
dus. Potes ne credere deū habere filiū. **Dominicus.** **Ati**
q̄ possum. **In** arguo deū secundū. cōicatiū: beneficū. et id est
hoī maxime iocundū et fructifēz. q̄ habeat deū cōicabilē. libe
ralē. **Raymundus.** **Credis** deū summe potentē. summe sa
pientē. summe benignū. **Dominicus.** **Lerte** summe necari
um est hoī talē habere deū cuius potētia p̄creet. cuius sapien
tia gubernet. cuius bonitate pmoueat. **Libēter** igit talē intel
ligo esse deū. **Raymūdus.** **In** bonū tuū tuo vteris intelle
ctu. **Credis** etiā deū celū: terrā: maria: et cuncta que in eis sunt
de nihilo formasse. **Dominicus.** **Immo** et hoīem ip̄m liben
tius credo ex nihilo q̄ ex aliquo creatū. **Hinc** mihi orit cōfi
dentia et securitas maior. certus em sum vt q̄ me potuit ex ni
hilo creare: poterit etiā post mortē resuscitare: et in maiore glo
riā attollere. **Raymūdus.** **Credis** deū p̄ hoīem hoīem factū.
Dominicus. **Innumerabiles** olim fuerūt et adhuc sūt qui
hoc nō credūt. ego aut libēter id credo: quo hūane nature ma
xima est dignitas attributa. **Ex** q̄ em humanitas est deitati vni
ta: summa p̄fectio: summa dignitas: summa exaltatio est inde
hoī collata. **Idcirco** hostes sūt humane nature q̄ deū nolunt
credere incarnatū. credo etiā deū hoīem de sp̄scō p̄ceptū et de
integerrima et optima ḡgine natū. **Hoc** mō em hūana natura
multo āplius nobilitat et attollit. **Raymūdus.** **Dagnifice**
Quid dicis de mortuoz resurrectōe. **Dñicus.** **Credo** mor
tuos suscitādos. **Hoc** em pacto hō reddit immortalis: incorrup
tibilis. et p̄stituit eū etiā dū hic viuit in maxio gaudio: in āplis
sima solatōe et spe: dū videt q̄ nō vnus est interitus hoīm et
iumentoz. **Raymundus.** **Credis** ergo aīam hoīs immortalē.
Dominicus. **Credo** vtiq̄. **Hinc** em nascit ingēs exultatio

Dialogus Secundus

et spei magnitudo. Qui autem dicunt animam esse mortalem bestie sunt et rationis lumine privati. quia putant hominem nihil habere iumento amplius. ¶ Raymūdus. Est ne futurum universale iudicium? Dominicus. Credo futurum: in quo omnes homines recipiant operum suorum eternam mercedem: ut qui bona fecerunt vadant in vitam eternam: hinc animantur iusti. qui pro mala egerunt mergantur in ignem eternum: hinc terrentur reprobi. Qui ponit scelerum impunitatem: quod tollit ultorem operum malorum: hominem precipitem reddit in omnem nequitiam et brutis animantibus peiorē constituit dum non nisi carnalia et lubrica sine freno timoris perfectatur. ¶ Raymūdus. Hinc iam clarissime comprehendis fidem christianam in qua homines omnes articuli quos nunc tetigimus continentur in bonum hominis constituta esse. et pñs illi gaudium cumulare et futurum. Nam hec fides humanam naturam complet: exaltat: dignificat. Igitur qui hanc fidem affirmat nullo modo argui debet aut obiurgari: neque a deo neque ab homine neque ab angelo. quia id credit quod est deo optimo presentaneum et humane nature salutiferum completum. Qui pro non credit erraticus incedit: et demum: cecus: miser. impius. scelestus. et eterne morti iam proximus. Dominicus. Non me capio pre gaudio dum animaduerto me ex tua directioe atque industria in mirabilem scientiam promoveri. Obsecro te igitur ut ad reliqua que dicturus es me ocius intromittas.

¶ De preparatione hominis ad res inferiores penes libere arbitrium. per quod oritur de homine et operibus eius. et de deo vera cognitio ¶ Capitulum duodecimum.

Raymūdus. Faciam quod precaris. quoniam te intētus respice. nam stupēda videbis. Tertia operatio intellectus (si meministi) est. quod verum quod bonum est eligere atque sectari. aspernari autem et fugere quod malum est. Hoc pertinet ad libere arbitrium hominis per quod summo modo distat a bestiis. Bestie enim et quae infra hominem sunt omnia operantur opera sua ex necessitate nature: ex impetu. nec intelligunt se agere: nec domini sunt operationum suarum. Homo autem propter libertatem arbitrii sponte et libere agit: et est operum suorum dominus. quia cum vult et que vult agit: cum non vult dimittit. Hinc sequitur quod operatio hominis de sua natura ingenua et nobilis est valde et admodum dignissima. Homines enim opera sua sunt: et illi veraciter imputantur. et inde acci-

Capitulum xij.

pit laudem: honore: meritū z premiū si bona sunt z bñ fiāt. vel vituperiū: ignominia: demeritū z tormentū si mala sūt z male fiant. Ad oē opus hoīs sequit̃ vel meritū vel demeritū: eo q̃ opus eius ē vel bonū vel malū. Si bonū: habet meritū. si malū: habet demeritū. S; post meritū seq̃tur premiū: post demeritū seq̃tur tormentū. Ex quo em̃ hō opatur cū libertate. cum rōne. cū volūtate: qđ res se inferiores nō faciunt. iō opa sua il lū honorāt. ornant. nobilitāt: vel infamāt. maculāt. degenerē faciūt. Videmus q̃ppe ad oculū q̃ om̃es res triū primorū graduū opantur opa sua ad honore suū p̃ditoris: et ad vtilitatem hoīs in summa q̃ preualēt bonitate z perfectōe. At qm̃ hō est ps vñuersi dignissima. iō summo pe tenet bene z laudabiliter opari. alioq̃n solus ipse destruit ordinē creaturarū: et ledit ac destruit semetip̃m: z dulce p̃turbat armoniā z p̃sonantiā vñuersi. ¶ **Dominicus.** Vera sunt oīa que tu loq̃ris. s; expecto quorsum hec p̃perent. ¶ **Raymūndus.** Nūc aiaduertes. Quia igit̃ ad opa hoīs sequit̃ meritū vel demeritū: eo q̃ sunt bona vel mala. ideo post meritū debet homini summa gl̃ia. post demeritū amarissima pena. Vez quia hō nō potest munerare se metip̃m vel punire. ideo necēario sequitur q̃ sit aliq̃s supra hominē qui possit illum punire z affligere si deliquerit: vel si recte egerit coronare. Alioquin opa hoīs p̃pter quem oīa alia operant̃ frustra essent z inania: essetq̃ homo ipse extra ordinē vñuersi. qđ absurdissimū est dicere. ¶ **Dominicus.** Plane absurdissimū. Nā videmus q̃ rebus visibilib; respōdet oculus. rebus audibilib; auris. tangibilib; tactus. intelligibilib; intellectus. Multo magis igit̃ rebus p̃miabilib; (vt sunt humana opa) respōdet premiator aliquis z equissimus iudex qui possit punire nequiciam: et iusticiam premiare. ¶ **Raymundus.** Ecce iam tūpe intelligis q̃ ex libero arbitrio hominis necesse sit esse aliquem supra hominem qui possit ip̃i iuxta quod meruit restituere. Deus igitur est supra hominem hominis p̃miator. Preterea qui male agit habet culpam. sed vbi est culpa: illic alicui committitur iniuria. Qui ergo ligatus est in culpa: est etiam obligatus propter offensam in pena. Et tot sunt obligationes quot homo multiplicat offensiones. Relinquit

Hic probat qđ
deus qđ est su
pra hoīem pre
miator est ope
rū humanorū.
hoc em̃ arguit
liberū arbitriū

Dialogus **S**ecundus

tur ergo q̄ est aliq̄s supra hoīem cui ppter culpam hō manet
astrictus. **P**reterea cū offensa seu culpa non possit remitti ni
si p veniā aut penar solutōem. ⁊ qz hō non p̄t sibi p̄i dare ve
niā: nec sibi p̄i solvere qd̄ p̄meruit: clarissime liquet deū supra
hoīem esse q̄ possit rogāti culpā donare: vel obstinato penā in
fligere. **D**ominicus. Satis iā doceor ex libero arbitrio ho
minis oportere pcludere deū esse. **I**deo optimū est argumen
tū. hō potest peccare ergo deus est punitor. hō potest q̄ iusta
sunt opari ergo deus p̄miator est.

Deus p̄miator aut punitor ē
infinite sapientie: potentie: iusticie: ⁊ misericordie. et vnus est
tm̄ p̄miator ac vltor deus

Capitulum. xiiij.

Raymundus. Agnouisti igit̄ ex libero arbitrio hoīs deū
esse. agnosce nūc hūc ipm̄ deū ex eodē arbitrio esse infini
te sapientie: potētie: iusticie. **D**ominicus. Quō est infinite sa
pientie. **R**aymūdus Deus cū sit aut seuerus vltor aut equus
munerator humanor̄ opeꝝ. iō necē est oīm actiōes mortalīū
ab ip̄o examinent̄. discutiant̄. ⁊ statera iustissima appendātur.
Vez qz opa hoīm fm̄ maius ⁊ minus merent̄ aut premiū aut
tormentū. ideo egent maiori vel minori discussione ⁊ cogni
tiōe. **I**ō necē est q̄ iudex iste videat. cognoscat. ⁊ ad vnguē di
scernat oīm opa hoīm. et iustissima eq̄tatis libra ea ponderet
et iudicet. **H**abeat ergo necē est plenissimā cognitōem nō solū
opeꝝ hoīm. sed ⁊ cogitationū. desiderioꝝ. intentionū. et nihil
illū lateat qd̄ dicto. qd̄ signo. qd̄ cachinno. qd̄ oculo. qd̄ nutu
qd̄ plausu. qd̄ deniqz minutissimo cogitatu pmissum sit. **N**isi
em̄ pfundissimo intuitu deus oīa scrutaret̄ nō posset veraz in
iudicio perferre sententiam. **N**ihil ergo debz negligere: nihil
paruifacere: nihil dissimulare. nihil in obliuionem mittere.
Sed cogita nunc rogo quantum esset cognoscere ⁊ meminī
se omnes voluntates: affectiones: intentiones: sermones: et
actiones vnus tm̄ hoīs a die sue discretiōis vsqz in diē mor
tis sue. **S**i vnus: multo amplius duor̄: triū: quattuor: centū
et mille milīū. immo pene hoīm infinitorū. **Q**uis queso nō stu
peat nūc ad immēsam dei sapiām: que tot hoīm ⁊ qui fuerunt

Deus ostē
dit infinite sa
pientie ex li. ar.

↪

et qui
circu
cus. **D**
cū p̄m
reazit
lis: p̄m
feto q̄s
Raym
nūc et
notat
ip̄a opa
nam vel
re vel p̄m
ideo solus
rare. **D**
dus. **I**ntellig
p̄deter deū
beat ⁊ velle.
mā iusticiā tri
cor p̄sonarū.
sonā paup̄is:
infirmitatis: in
do pulcherrimū
Hinc etiā satis
innumeris hoīm
indignat. sed p̄m
Intelligis opor
dicē. **P**ia cū lib
qd̄ est radice
tm̄ iudicē reg
munerare. **I**
illuminatus i
Sicut
cognoscitur q̄
cognoscā possit

Capitulum xiiij.

et qui sunt: et quod post futuri sunt desideria: verba: atque opera vno circūspectōis oculo cognoscit: memorat: decernit. **D**ominicus. **O**terribilē maiestatis oculū multo lucidiorē sup solē circūspiciēte oēs vias hoīm. **N**unc ex libero hoīs arbitrio clare arguit deus iudex sapientissimus: prudētissimus: infallibilis: pfundissime circūspeditionis et agnitōis. **A**t nūc ostēde obsecro quō liberum arbitriū hoīs arguit deum infinite potētie.

Raymundus. **F**rustra eēt deū oīa hoīm opa cognoscere nisi etiā ea posset et pmiare et debite punire. **A**t qm is q vel honorat vel contemnit ab hoīe opante est infinite maiestatis. iō ipsa opa que etiā sunt pene infinita requirūt vel infinitā coror nam vel immēsam miseriā. **S**ed nullus pōt in immēsum affligere vel pmiare nisi q fuerit infinitus. **E**t qz id deus efficaciter pōt ideo solus sicut nouit hoīm facta discutere: ita nouit et munerare.

Dominicus. **I**ntelligo summā potētiā. **R**aymundus. **I**ntellige etiā ex libero arbitrio summā dei iusticiā. **N**ihil pdesset deū opa hoīm et cognoscere et pmiare posse nisi etiā haberet et velle. **H**abeat igit necē est optimā voluntatē et rectissimā iusticiā tribuere vnicuiqz fm opa sua. **N**ō erit ergo acceptor psonarū. s; parū eque iudicabit et magnū: nec ptemnet psonā paupis: nec honorabit vultū potētis. **E**st em iusticia dei inflexibilis: inuariabilis: incōuertibilis: imutabilis. alioqn ordo pulcerrimus vnīuersi deperiret. qd nullatenus fieri potest.

Hinc etiā satis animaduertis deū quoqz eē benignissimū qui innumeris hoīm scelerib; quotidie offensus nō se vlciscit. nō indignat. sed pma; prestolās iudiciū suspēdit. minas remittit.

Intelligis quoqz nō nisi vnū oportere esse pmiatorē aut vindicē. **N**ā cū libez arbitriū est in oībus hoīb; vnūs nature: qd est radix et origo retributōis aut meriti aut demeriti. iō vnū tm iudicē requirit qui illud possit et discutere: et prout meruit munerare. **D**ominicus. **N**ō mediocriter ex hoīs arbitrio illuminatus in dei cognitionē apprime profeci.

Sicut ex natura liberi arbitrij

cognoscitur quid de deo sentiendū sit. ita et p liberum arbitriū cognosci possunt que hominis sunt.

Caplin. xiiij.

Ostēdit deus infinite potētie ex libero ar.

Ostēdit summā iusticie.

Ostēdit deus clemētissimus ex li. ar. et vnus tm iudex.

Dialogus Secundus

Raymundus. Sicut agnouisti ex natura liberi ar. qd de deo sentire debeas: ita nūc quid de hīs q̄ circa hoīes gerunt debes agnoscere. Quinq; em̄ p ordinē breuiter ponemus q̄ ex natura liberi arbitrii hoīem scire oporteat. **P**rimū q̄ remuneratio q̄ fit hoī a summo iudice ppter opa liberi ar. ē spūalis et eterna: nō corpālis aut tpālis. **N**ā liberū arbitriū ppter qd homo dī: hō est spūale: inuisibile: et intellectuale. Et q̄ in libero arbitrio subiecta ē oīs culpa hoīs vel meritū. iō principālis remuneratio hoīs est inuisibilis et spūalis vt remuneratio radici respōdeat et origini. **D**ominicus Satis assentior. nā corpālia quantūlibet sint pstantia nō sunt tñ digna liberi arbitrii opa munerare. **P**lus dico: tota corpālis machina mundi nō p̄t ex equo pmiare minimū opus voluntatis hūane. **A**deo em̄ nobilis res ē libez ar. vt solo eterno p̄mio p̄pense. **R**aymundus. Hinc optie intelligis q̄ precipuū hoīs bonū vel malū est remuneratio volūtatis et intellectus. **D**ēs igit̄ thesauri et diuitie hoīs inquantū hō est st̄ inuisibilis et spūalis. **E**t regnū eius qd prestolat̄ est intellectuale: eternū: insolubile. **N**ā qm̄ libez ar. nō est vel locale vel tpale. iō bonū hoīs nec loco claudit̄ nec tpe mensurat̄. **N**ō ergo bonū hoīs est cōe cum beatis: qd̄ **E**pycurus (q̄ summū bonū in voluptate posuit) videtur astruere. **S**cōm qd̄ natura liberi ar. elucescit est quāz legē hō approbare debet atq; sectari. et quā aspnari atq; p̄temnere. **E**x quo em̄ remuneratio liberi arbitrii nō est corpālis s; spūalis vt iā patuit: hinc seq̄tur q̄ ille leges et secte q̄ finalē hoīs beatitudinē in reb; corporeis et sensibilib; p̄stituūt false sint et deceptorie: caduce: fuitiles: miserabiles. **D**ominicus Hinc verissime liquet impostor neq̄ssimus machumetus q̄ vanissimā suo populo legē p̄diderit. cuius p̄missa corpālia sunt et visibilia bona. **P**romittit em̄ paradīsum terrestrē: epulas pingues: vīna falerna. sericas vestes. feminas molles. **R**aymundus Merito hic hoīm deceptor in apocalypsi bestia nūcupat̄: qui et bestialit̄ vixit et sua p̄missa cōia cū pecudib; instituit. Porro lex xp̄i iesu q̄ dei visionē in p̄mio p̄mittit hec sanctissima ē. verissima et saluberzima: cuius institutor verus fuisse dinoscitur scūs: p̄fectus. verā hoīs beatitudinē et intelligēs et requirens.

Capitulum xiiij

Tertium quod ex natura liberi arbitrii cognosci potest est mora pena
rum aut premiorum. **N**am quia totum bonum aut malum hominis est habere vel
culpam vel meritum. unde pena sequitur aut corona. id est quanto homo plu-
ra habuerit merita tanto maiora habebit et premia. **N**on debet igitur
statim dum bonum aliquod opus fecerit finali retributione munerari
quia tunc amplius mereri non posset. sed debet expectari donec me-
rita omnia presumantur et unum pro omnibus recipere premium. Rursum: dum
homo commisit mortalem culpam non debet repetere finali adiunctione pu-
niri. aliter esset totaliter condemnatus et perditus: nec posset amplius
ad gratiam reparari. **N**ec quia homo propter liberum arbitrium est convertibilis
de malo in bonum et potest culpam humiliter recognoscere et per peniten-
tiam revocare: id est expectandus est an velit ab errore ad iusticiam
reverti. **D**ominicus. **H**anc expectatorem (ut arbitror) requirit
natura liberi arbitrii. non quidem ex suo merito cum vindictam merue-
rit. sed sicut dixisti quia convertibilis est. et in melius permutari potest.
Et idcirco iudex humanorum operum clemens debet esse et longanimis. et
non statim perire in vindictam. quia melius est hominem saluare quam per-
dere. **R**aymundus. **Q**uarto agnosce ex libero arbitrio duas esse
ciuitates longissime inter se distantes. **L**icet enim liberum arbitrium sit in
cunctis mortalibus eiusdem nature. tamen quia tendit per duas vias sibi
mutuo valde contrarias. una est via culpe et demeriti. alia via ius-
titiæ et meriti. et quia iste viæ ducunt ambulantes in eis ad contrarias man-
siones. idcirco duas necesse est ponere ciuitates: in quibus contrarii in-
ter se populi longissime ab inuicem perpetuo separentur. ut sicut in
se voluntate et merito maxime discordant. et tali discordia qua nul-
la potest esse maior: ita etiam remotissime ab inuicem separentur sepa-
tione qua nulla potest esse longinquior. **I**deo deus qui munerator est actus
humanorum hos duos populos ita discernit ut unum eleuet
supra omnes celos. alterum deprimat in abyssos. **E**t quia cen-
trum terre que ciuitas futura est reproborum. et circumferentia vlti-
mi celi que ciuitas est hominum iustorum: extrema inter se distantia
separantur. congrue iuxta naturam utriusque populi hec habitacula
dispensantur. **S**unt igitur hec due ciuitates perpetue. insolubiles.
inuariabiles. inexpugnabiles. **Q**uarum una est opulentissima
quietissima. iocundissima. lucidissima. pulcherrima. verum et
totum hominis bonum in se retinens atque amplectens: in qua

Dialogus Secundus

repausant innumerabiles iusti: et sedent in pulcritudine pacis et in requie opulenta. Altera vero ciuitas quae malorum gentem retinet: densissimis tenebris horret: inopia: ignominie: calamitatis et extreme miserie plena. omne malum hominis cumulatissima fertilitate proplectens. ¶ Dominicus. Diuersitas voluntatum et operum quam in hominibus exprimitur has contrarias ciuitates manifeste constituit. Sed ve illis et septies ve quibus propter impiam nequicie culpam sinistra hec et tenebrosa ciuitas sorte obuenerit. ¶ Raymundus. Nunc iam quantum quod dicere decreui facile intelliges. quod uidelicet liberum arbitrium est immortale. Ex quo in libero arbitrio subiecta vel virtus vel viciū. et omne liberum arbitrium est vel virtuosum vel viciosum. Sed virtus non expellitur nisi per suum contrarium quod est viciū: nec viciū eijci potest nisi succedente virtute. At quoniam post mortem viciū quod hic non expellitur perpetuo manet: non enim pena viciū destruit sed consummat et perficit. ideo manente vicio manet et liberum arbitrium in quo est viciū. sed si culpa et etiam culpe pena est perennis post mortem: ergo et liberum arbitrium est perenne atque insolubile. ¶ Dominicus. Et aia quoque in qua ipsum continetur arbitrium perennis permanet et insolubilis. Satis iam per liberum arbitrium tua industria illuminatus sum: nunc ad reliqua que in finianda sunt ocius accede.

¶ Quomodo homo differt a rebus se inferioribus penes cognoscere se habere. hec est specialior differentia. ¶ Capitulum. xv.

Raymundus. Diximus supra quomodo homo differt a rebus trium graduum in generali. nunc specialius dominam hominis a ceteris assignemus. Differt quidem homo ab alijs rebus. quia aliquid habet quod non habent ceterae. sed maxime differt. quia et habet et se habere cognoscit. Hoc postremum nullis rebus inferioribus est commune. Habent enim res trium graduum et miram pulcritudinem: virtutem: utilitatem: varietatem. sed hec cum habeant non se cognoscunt habere. Solus autem homo id quod habet intelligit et a quo habet. Intelligit etiam quid ceterae res habent et a quo receperunt quod habent. Tu quieso diligenter aduerte: et ex hac domina stupenda cognosces. ¶ Dominicus. Si centum mihi aures adessent omnes tuis sermonibus

Capitulum

xv.

admonere. Non solū em̄ mibi ingeniū illuminas. s; et affectū
acriter inflāmas. **Raymūdus.** Istud melius postremo fate
beris. Nunc vero p̄ hac dñā quattuor gradus p̄sidera. Pri-
mus: hō cognoscit se habere qđ h; et etiā quod cetera res hñt.
Secūds: hō p̄gnoscit nō a seip̄o habere qđ habet: et ceteras res
scit nō ab ip̄so nec a seip̄is accepisse qđ habet. sed ab alio supe-
riore. Tertiū: hō potest q̄rere: inuenire: et cognoscere illū a q̄
et ip̄e et cetera res acceperūt qđ hñt. Quartus: hō potest illū
tenere: cōplecti: regratiari: et perpetuo inherere illi et cōmorari
cū eo inseparabili dilectōe. Ecce hys q̄ttuor p̄uilegijs differt hō
a ceteris se inferiorib; creaturis. **Dominicus.** Capio qđ di-
cis: sed quorsum p̄peres nō video. **Raymūdus.** Nōdo vi-
debis. Cū em̄ solus hō cognoscit se habere qđ habet: et a quo
habet: et quid cetera res habet: et p̄pter quid habent: hinc iam
suam cognoscit dignitatē: intelligit quātū eū suus cōditor esti-
marit: qui eū p̄ ceteris nobilē et capacē rōnis p̄didit: ceteris
q̄ omnib; quasi principē antetulit et cuncta suis pedibus sub-
strauit. Nec homo cognoscēs si gratus est gaudet: tripudiat:
gloriat. et factorem suū diligit: venerat: honorat pro hys q̄ ac-
cepit. et que res cetera p̄ ip̄o acceperūt. **Dominicus.** Quan-
tū intelligo tu cupis ostendere hoīem obligari deo: et p̄ hys q̄
accepit in semetip̄o. et pro rez cōmodo creaturū. **Raymun-**
dus. Plane id cupio. Non em̄ debet hō nec stolidus nec in-
gratus esse omnī conditori. sed immēsas agere grās p̄ innu-
meris bñficijs q̄ in se et in subiecta sibi creatura suscepit. Nam
ex quo deus soli dedit hoī cognoscere quid in se. qđ in alijs ac-
cepit inde obligat eū gratū debere esse et p̄ suis bonis et p̄ alie-
nis. Presertim cū ea bona q̄ in cetera creatura sunt magis ho-
mini necāria aut cōmoda sunt q̄ sibi. Nā si voles diligēter in-
spicere: deus om̄es res inferiores nō p̄pter seipsas sed propter
hoīem instituit. Cōdita em̄ sunt om̄ia. vel p̄pter hoīs necessi-
tatem: vel utilitatē: vel solaciū: vel doctrinā: vel gaudium. At
nunc quia sunt om̄ia p̄pter hominē. ideo om̄ia solus accepit
homo: et cuncta faciunt vnum: corpus cum homine et vnū re-
gnū: cuius et ip̄e caput et rex est. Hinc tenet solus suo largito-
ri grās agere: obseq̄. inherere. diligere. collaudare. **Dñicus**

Nota quattuor
gradus.

Hō obligatur
deo p̄ se et pro
creaturis.

D i

Dialogus **S**ecūdus

Quod oēs creatu-
re seruiūt hoī
quaz seruitio
carere non pōt.

Nunc ipsam obligationem hominis manifeste concipio. Nam ex quo creature nihil pro se sed pro solo homine acceperunt. idcirco solus homo quicquid usque in uniuerso est noscitur accepisse. **O**ia ergo in tribus concludi possunt. scilicet in largitore. in munere. et in accipiente. **S**ed ubi est munus dantis ibi est et beneficium accipientis. atque inde necessarium ad accipientem naturalis oritur obligatio ad suum largitorem. praesertim si ipse largitor munera sua libere: voluntarie: et nulla necessitate distribuit. et si is qui accipit ipsis muneribus carere non possit. **R**aymundus. Recte tu quidem. Sed nunc intueere an homo dei muneribus carere possit. **U**t paululum de ipsis donis quae in seipso homo accepit tractemus: exteriora creaturarum munera cogitemus. **N**am quia homo animam habet et corpus. et idcirco omnis creatura est ad bonum anime hominis. vel ad bonum corporis eius. **E**t primo animaduerte quomodo omnia seruiunt corpori vel ad necessitatem: vel oblectationem: vel ad commodum vel ad iutorium. **N**one homo indiget necessario quattuor elementis: ex quibus constituitur. nutritur. conseruatur. **N**one homo indiget sole: luna: sideribus: plantis: frugibus: arboribus: piscibus et animalium carnibus. **C**ogita hominem omnium absentiam: et vide si sine hijs homo posset in vita durare. **D**ominicus. Agnosco beneficium. **R**aymundus. Si beneficium agnoscis: agnosce et beneficij largitorem. **N**am omnis creatura tibi clamat. accipe et redde. **A**ccipe beneficium. redde debitum. **C**elum dicit. **M**inistro tibi lumina et tutas siderum et planetarum: tempore vices: et varietates. hinc tollo fastidium: ingero delectamentum. **A**er dicit. conico tibi flatum vitalem. et omne genus volucrum tibi in cibum et solacium mitto. **A**qua dicit. ego te poto. sordes diluo: terras tuas plantas atque arbores irrigo et fructiferas reddo. et varios pisces tuis faucibus administro. **T**erra dicit. ego te porto: te nutrio: pane: vino: oleo: frugibus: pomis et animalibus meas tuas repleo. **M**undus totus magnis tibi vocibus clamat. **V**ide quomodo te meus pater amauit: quod propter te me tibi seruire compellit. quia factus sum propter te ut tu seruias illi qui tenet me propter te: et te propter se. **S**i sentis beneficium redde debitum. **D**ominicus. Satis nunc ostendisti quomodo creature seruiunt humanis corporibus: at nunc ostende quomodo seruiunt et animabus.

Quo omnia seruiunt aie humane

Capitulum xvi

¶ Capitulum. xvi.

Raymūndus. Ex magnitudine. ex pulcritudine. ex dulcedi-
ne et bonitate creaturaz facile mens hūana cognoscit q̄s
magnus q̄s pulcher: q̄s dulcis: q̄s bonus hāz creator existat. In-
uisibilis em̄ deus p̄ ea q̄ facta sunt intellectus p̄spicit: sempit̄er-
na q̄ virtus eius serenitas et maiestas. **P**reterea dū hō p̄side-
rat q̄ q̄cqd in creaturis aut pulcrū aut serenū aut p̄tiosū est
nō id ip̄is p̄pter se sed p̄pter hoīem eē collatū: ingēti gaudio cor
ei p̄fundit et in laudē resoluit optimi p̄ditoris. **P**reterea. dū
videt hō oēs alias creaturas in suū obsequiū deputari: suā re-
cogitat dignitatē: nobilitatē stupet: mirat̄ excellentiā. **H**inc in-
telligit se diligi a suo p̄ditore et magnipēdi q̄ se talē fecit: et lon-
gissime oibus antulit. hoc gaudio h̄ fructu hō p̄uaret si solus
sine ceteris cōditus eēt creaturis. **P**reterea dū se hō p̄pat ad
alia aīantia q̄bus et viuere et sentire collatū est: tūc suā facile co-
gnoscit ingenuā excellentiā. q̄ sensum a celesti demissū traxe-
rit arce. cuius egēt p̄na et terrā spectātia. **Q**uādi p̄ncipio idul-
sit cōis p̄ditor illis t̄m aīas: nobis aūm q̄s: et hunc rōnis capa-
cē: immortalē: inuisibilē. **P**reterea res inferiores s̄t humane
mēti ad maximā doctrinā. **D**ocent em̄ te bruta aīalia q̄ finale
et verū bonū tuū nō sit in rebus visibilibus et corp̄is oblectamen-
tis. nō in cibis et potibz et actibz venereis. q̄ hec bona cōia s̄t
et bestis. **A**lia ḡ bona p̄stolaris sp̄alia. immortalia. sempit̄erna.
Certe nūc vidisti quantū res create etiā p̄ferat humane mēti.
¶ **D**ominicus. **V**idi fateor et obligatōis magnitudinē nō sa-
tis sufficio cogitare. ¶ **R**aymūndus. **A**mplius expauesces dū
tibi hāc obligatōez luceclariozē mōstrauero. **R**adix obligatio-
nis orit̄ ex pte muneris accepti. **E**t q̄ ipsa munera multa et ma-
gna et nobilia sunt. iō et obligatio magna fit et copiosa nimis.
Uez vt melius agnoscas q̄nta fiat obligatio p̄ qualibet crea-
tura: tripl̄r quālibet p̄ se creaturā p̄sidera. videlicet quantū va-
leat in seip̄a. et quantū vna plus valeat altera. et q̄ntum ip̄a ho-
mini p̄stet et accōmodet. **E**t q̄ oīs creatura q̄cquid h̄z mune-
ris p̄ hoīem accepit. iō nō ip̄sa. sed hō p̄ ea creatori astringit̄. **E**t
q̄nto ip̄a creatura ē nobilior etiā et si min⁹ sit hoī nccāria tāto
p̄ ea maḡ ip̄e obligat̄. multū debes deo tuo p̄ trā q̄ te sustinet

De magnitudi-
ne obligatiōis

Dialogus Secundus

Homo tenet agere gratias deo pro his que creature in se boni acciperunt.

nō solum quod est. sed quod etiā tibi neccāria est. Amplius tñ debes pro aq̄ quāto ipsa ē terra nobilior et clarioꝝ. Multo āplius pro aere. pro igne: pro sole: pro sideribꝫ: pro plātis: pro animātibꝫ: Pro hīs omnibus maximas et multiplices debes agere grās. Primo pro oībus pfectionibꝫ quas a suo opifice receperūt. Secūdo pro vtilitate et necessitate quā tibi impartīūt. Tercio pro dignitate et gloria qua cūctis p̄emines creaturis. que quibꝫ magnam ingenuitatē habeant: multo tamen te inferiores sunt. Et quia nō cognoscūt se habere quod habēt: ideo nesciūt quid suo opifici debeant. Verū quia hō id solus agnoscit et quotidie pfruitur earꝫ beneficio. idcirco homo tenet agere gratias creatori. et eam illi beniuolētiā repēdere quā singule pro se creature tenent. quia ipse solus id nouit et potest. Ut autē melius me capias hoc recipe exemplum. Si tu esses solus sapiens in ciuitate tua. et ceteri omnes aut fatui essent aut pueri. et rex hispaniarum pferret toti ciuitati magnū aliquod bñficiū quod in singulis distribui necesse sit. nōne tu quod solus pro ceteris es sapiēs teneris agere gratias regi largitori. ne ingratitudine populi per uocatus minas inferat ciuitati. Quod si nō feceris et teipm quod dignus es et reliquos omnes miserabiliter pdis. At nūc agnosce in summa magnitudinē obligatōis tue. p̄sidera diligēter multitudinem. diuersitatem. vtilitatē. necessitatem. nobilitatem et bonitatem omniū rerum trium graduū. Vide quā innumera biles quā nobiles sint res primi gradus. Vide nobilioꝝ gloriā rerū secundi gradus. Vide quoqꝫ ingentē pulcritudinem et multitudinē rerum tertij gradus. Vide p̄terea omnium simul numez sine numero. mensuram sine mēsurā. et ex infinita multitudinē et pfectionē earū infinitam intellige hoīs obligationē. Quid nunc animi habes. ¶ Dominicus. Video heu miserum hominem hīs beneficijs non tam leuari quā opprimi. ¶ Raymūndus. Opprimitur plane si gratus non fuerit et beniuolus. ¶ Dominicus. Et quomodo poterit gratias agere tantas: tam immensas.

¶ Quo homo est etia obligatus deo pro his que accepit in seipso

¶ Capitulū. xvij.

Capitulum xviij.

Raymūndus. Audies hec postea. Interim q̄so diligenter aduerte q̄ntū astringeris deo p̄ hijs q̄ accepisti in teipso naturalib; bonis: que sine p̄paratōe s̄ ceteris oībus p̄stantiora. Accepisti em̄ esse z viuere sentire z itelligere z corpus z animā. Si debitor es p̄ mūdo: multo amplius p̄ teip̄o. z tāto amplius quāto tu mūdo es melior: nobilior: p̄stantior. Mūndus em̄ totus p̄pter hoīem factus est: cuius z p̄modis seruit z necessitatib; Dominicus. Hinc facile intelligo hoīem fm̄ animā immortalē esse atq; p̄petuū: cū video tā nobiles tā preciosas z etiā immortales aliq̄s creaturas in obsequiū hoīs incuruari. Et q̄ is qui seruit sp̄ est suo dñō minor. iō si creature nobiles atq; immortales seruiūt hoī: necē est sit hō multo nobilior. multo immortalior. **U**erz tu qd̄ cepisti prosequere. **R**ay. Obligatur hō mūndus. Obligat itaq; hō p̄ illo esse quod accepit. qd̄ quidem esse in immensum plus valet q̄ esse oīm creaturaz. **N**ō aut̄ tm̄ accepit eē: sed etiā formosum z pulcrū z artificiosum: cui pulcritudinē sol z sidera obstupescūt. Obligatur sc̄o p̄ sua vita q̄ est multo p̄stantior q̄ oīm aliaz vita. Omnia em̄ p̄pter hominē viuūt. ipse aut̄ nō ec̄ouerso. Obligat̄ preterea p̄ eo qd̄ h̄z et sensum z intellectū z libez arbitriū. rem vtiq; gradissimā dignissimā: singularissimā. Plus em̄ ponderat libez arbitriū q̄ esse: viuere z sentire oīm rez. nam p̄pter hoc oīa sunt cōdita: oīa instituta. Habes ecce p̄ncipem z impatorem totius create nature. z vide decentissimā oīm rez seruitutē. Nam eē viuere z sentire que s̄t in creaturis sunt p̄pter esse viuere z sentire hoīs. Hoīs p̄o esse viuere z sentire suo seruit libero arbitrio. Oīa ergo q̄ sunt in hoīe p̄tinue laborāt vt sedeat rex liberū arbitriū. qd̄ immortale est atq; diuinū. **U**n̄ sicut oīa creata triū graduū h̄nt nobilius esse viuere z sentire in ip̄o hoīe q̄ in seip̄is. h̄nt em̄ esse humanū in hoīe z p̄ hoīem iungunt̄ libero arbitrio. iō oīa creata respiciūt ad illud eē nobile qd̄ h̄nt in hoīe: qd̄ z appetūt p̄petuo p̄seruare. Omnia ergo ordinātur ad hoīem gradatim ascēdendo. hō vero sine medio p̄pter ip̄m ordinat̄ arbitriū. Sup̄ oīa itaq; sedet: imperat z dñatur libez arbitriū. nec h̄z aliqd̄ creatū sup̄ se. sed solus creator deus illi p̄sudet. illud moderat̄ z p̄tinet. Est ḡ libez arbitriū nobilissimū

Obligatur hō deo p̄ suo esse. qd̄ est nobili⁹ q̄ esse omniū creaturarum

Nota dignita tē libi arbitrij:

Dialogus Secundus

ma sedes dei: quod immediate deū attingit. deū p̄tinet et possidet in eternū. **Dominicus.** Video obligatiōem hanc hoīs magnā nimis q̄ p̄ liberū arbitriū astringit deo p̄ quod hoīem sustulit de gradu in gradū donec ip̄m eleuet ad seip̄m. Est enī liberū arbitriū imago et similitudo dei viua diuinā exp̄mens gloriā et maiestātē. Per hoc enī est hō immortalis. intellectualis. eternus. et suo factori simillim⁹. Fateor itaq; plus hoīem obligari p̄ libero ar. q̄ p̄ toto quē possidet mūdo. ¶ **Raymūndus.** Nō solū aut̄ pro libero ar. sed etiā p̄ suo corpore debitor manet. **Vide** corp̄is tui sapientissimā et artificiosam fabricā oīa mūdi corp̄a precellentē. **Vide** pulcrā membrorū oīm compaginē et p̄portionē. oīa mēbra se inuicē iuuant: fulciūt: obsequunt̄. **Vide** q̄s formosa sit facies. q̄s frons serena. q̄s lingua facunda. q̄s oculus seren⁹: q̄s manus p̄mpta. q̄s officiosus pes. q̄s oīa mēbra plana: nccāria: p̄portionata et pulcra. **Vide** staturā corp̄is in sublimē porrectā. **Prona** enī cū spectet aīantia cetera terrā: os hoī sublimē dedit celūq; videre iussit: et erectos ad sidera tollere vultus. **Vide** p̄terea quāti quodq; mēbrum p̄cip̄ sit. valoris et nccitatis. **Nolles** enī vno carere pede aut manu p̄ toto vniuerso. **Qui** tibi oculū redderet excussum aut dētem aut aurē: sp̄ illum maximo fauore diligeres. **Hinc** pensa quā tū abs te diligī debet factor tuus. q̄ non vnū tm̄ sed vniuersa tibi mēbra p̄pegit. distribuit. ordinauit. ¶ **Dominicus.** Satis intelligo plus me debere optimo creatori p̄ meo corpore q̄ p̄ omnib; que extra me sunt innumeris bñficijs. ¶ **Raymūndus.** Si tantū debes p̄ corpore qd̄ caducū est atq; mortale: quāntum putas p̄ nobilissimā et sp̄ victura aīa te quoq; debere. **In** fudit enī pulcro corp̄i tuo aīam pulcerrimā et nobilissimā deus q̄ possit ip̄m et sua organa p̄plere. viuificare. mouere. dirigere. moderare. **Sicuti** enī corpus h̄z multa mēbra et organa ad modū distincta. ita et aīa ornata est et dotata varijs p̄tutibus. potestatib; et officijs naturalib; quib; corp̄is organa moueantur et in suas actiōes destinant̄. **Videmus** q̄ in vnoquoq; regno sūt inferiora officia: vt officia agricolarū: mercatorū: opificū. **Sūt** et media officia et multo his digniora. vt militū. iudicum comitū et baronū. **Sūt** quoq; et dignissima officia. vt p̄sulū et

Hō obligatur deo p̄ suo corpore.

Hō obligatur pro anima

Nota hic varia anime humane officia

cento
man
no
liberū
fere gen
ad hoc q
cibū de
re. s̄tus
ius est
re. Sū
tia quā
Vltus a
tudines.
runt; et
res quom
endum est
dignitas
videre q̄s
sunt ceter
ctum. Qu
virtutes c
communi
Quarto p
cum: quā
dilatat. ext
to postulat
ganis corp
regno aut
num nob
tum p̄ec
habēt dū
nitus sepe
sūt. iudic
p̄cipit. in
ter his vir
insuper de

Capitulū

xviij.

senatoꝝ qui regi ꝑsulant ꝛ assistunt. **P**ari mō in regno aīe hu-
mane sunt infime ꝑtutes: vt est nutritio. augmētatio. genera-
tio. que se hñt instar colonū. mercatoꝝ. ꝛ opificiū: q̄ sustinent ꝛ
laborāt ꝑ toto regno. **I**ste tres ꝑtutes ꝑtinent sub vna pote-
state generali q̄ virtus vegetatiua nūcupat̄. **E**t hñt secū alias
adhuc q̄ttuor virtutes. scz virtus appetitiua: cuius officiū est
cibū desiderāter attrahere. ꝑtus retētiua cuius est cibū retine-
re. ꝑtus digestiua cuius est cibū coquere. ꝛ ꝑtus expulsiua cui-
us est supflua reijcere ꝛ bonū chinū in oīa membra trāsmitte-
re. **S**ūt scđo altiores his virtutes ꝛ ꝑtates in aīa. vt est potē-
tia qua videmus. audimus. olfacimus. tangimus. gustamus.
Visus app̄hendit oēs colores: figuras: lucis ꝛ radioꝝ pulcri-
tudines. **A**uditus omnes sonos: ꝛ voces: ꝛ armonias: sono-
rumq; ꝛ vocū differentes cōsonantias. **O**lfactus omēs odo-
res quorum nō est numerus. **S**imiliter de tactu gustuq; di-
cendum est. **I**nter has tamē sensitiuas potentias est quedam
dignitas. **N**ā visus melior est auditu. quia remotius solemus
videre q̄ audire. ꝛ audire q̄ odorare. **G**ustus autem ꝛ tactus
sunt ceteris segniores. eo q̄ obiectum volunt habere coniūn-
ctum. **S**unt quoq; tertio ꝑter has occultiores ꝛ nobiliores
virtutes que habēt organa īteriora in cerebro: vt sunt sensus
communis. imaginatiua. fantastica. estimatiua. memoratiua.
Quarto post istas est in anima virtus motiua de loco ad lo-
cum: quam a capite ꝑhisci dicunt ꝑcedere. **P**er hanc anima
dilatat. extendit. constringit. erigit. attrahit sua mēbra. **Q**uin-
to post istum statum virtutum ꝛ officioꝝ que habent cū or-
ganis corporeis coniūctionem et cū carne opantur: sequit̄ in
regno anime alius quidam status virtutum et potestatiū om-
nium nobilissimus quibus competit omne moderamen virtu-
tum ꝑcedētium. **S**ūt em̄ in aīa due altissime potestates que
habēt distinctas inter se operationes ab organo corporeo ꝑ-
nitius sepatas: que sunt intellectus ꝛ volūtas. **I**ntellectus cō-
sulit. iudicat. discernit. **V**oluntas tanq; imperialis maiestas
precipit. imperat. ꝛ ad executionem consulta demādat. **P**re-
ter has virtutes naturales quibus anima decorata est potest
insuper de nouo ornari ꝛ vestiri moralibus ꝛ gratuitis bonis

D iij.

¶ Dialogus Secundus

et p gratiā sui creatoris. 7 per industriam prope sollicitudinis.

¶ Dominicus. Anima duerti acri ingenio cuncta que de aie officijs ostēdisti: 7 video hoīez multo amplius q̄ pus suo opīfici debitorē fieri. Munera em̄ ista que in aia hō suscepit inestimabilem illi conferūt dignitatem.

¶ De magnitudine obligatiōis ex
pte dantis 7 recipientis **¶ Capitulū. xviij.**

Raymūdus. Satis nūc audisti ni fallor q̄ntū deo astrin-
geris ex pte innumerabilis muneris. audi etiā qd debe-
as ex pte largiētis dei: 7 ex pte hoīs recipiētis. **¶ Dominicus**
Undiq; me niteris p̄plicitū retinere vt nusq; mihi diffugium
pateat. **¶ Raymūdus.** Utinā tanta tibi bñficioz vincula pos-
sum inijcere vt in reliquū nō possis a tuo muneratore diuelli.
Verū nūc respice diligēter volūtatem. affectū. 7 liberalē mu-
nificentia dñi dei tui. 7 copiosissimū te intelliges debitorem.

Duo sunt mu-
nera creatoris
vnū aptum. ali-
ud occultum.
scz amor.

Duo in genere sūt munera creatoris. vnū visibile 7 manifestū.
aliud inuisibile 7 occultū. Donū manifestū est mūdus. 7 quic-
qd in se retinet minor mūdus scz hō. Donū occultū est amor
dātis q̄ est inuisibilis. Prīmū tñ donū qd hōi cōtulit deus est
suius amor: qui radix est 7 fundamentū oīm donoz. Nam hec
externa dona multa 7 magna signa sunt maximī 7 ardētissimi
ad nos amoris dei. Cogita nūc queso ex magnitudine oīm do-
norū infinitā amoris magnitudinē. Et qz deus totū mun-
dū cōdidit ppter hoīem. ideo primo dilexit hoīem 7 oīa alia
ppter hoīem. 7 ita in alijs creaturis nō dilexit nisi hoīem quē
sup oīes exaltauit: ornanit: nobilitauit. Verum qz amor dei
excedit in infinitum oīa dona creata. ideo deus cū dedit ho-
mini suū amorem dedit ei munus infinitū: inappreciable: in-
estimabile. Certe vidisti obligatiōem oīmū maximā. Quia
igitur amor dei ad hominē est purissimus. ardētissimus. since-
rissimus. summe liberalis 7 mere gratuitus. iō sine vlla ppara-
tōe plus est obligatus hō p solo amore dei q̄ pro vniuersis ex-
tra susceptis. Nec em̄ oīa etsi multa sint tñ finita sūt. At amor
dei est funditus infinitus. **¶ Dñicus.** Libēs suscipio hoīem
sic amari. s; obligatiōis magnitudinē expauesco. **¶ Raymūdus**

De maxia ob-
ligatiōe ex pte
amoris dei.

Dicimus
preceptu
cōtinenti
necesse
deus hō
mortalis r
solent. nō
et amplius
tanti: agn
optimo 7 fi
cellitudo
nosco obli
et cartā inf
quam dū lo
Sed quous
tanti bñfice
inueniri. sed q
Hic of
netur p accep
Raymūd
dicito n
posse deo retr
¶ Dominicus
(qui hoīem pā
nosset peres ho
quidē. Alios
collata: qd de
dus. Ita que
homo qd rec
erit mūdus il
corpus. quia
tra animam b
¶ Verum quia
nis. amor autē
ita id quod hō

Capitulum xix.

Diximus obligatōem ex parte largiētis. nunc eaz intellige ex
pte recipiētis. **L**argitor omnium bonorum deus munera sua homi-
cōtulit ex libera et gratuita bonitate. sed hō ea recipit ex mera
necessitate. **V**elit em aut nolit necesse habet sibi assumere dona
dei: sine quibus nec ad momentū poterit permanere. **N**ūquid ea
tu poteris refutare. nunquid potes dicere deo: nō opus habeo
sole tuo. nō opus aere. aq̄. terra. munera tua alteri largire ego
ea amplius nō recipio. **S**i vides ergo inevitabile hominis necesse
tatem: agnosce et obligatōem. **A**gnosce quantū debeas amico
optimo et fidelissimo qui te cōtinuo in esse cōservat. qui tuis ne-
cessitatibus et modis sua dona ministrat. **D**ominicus. **A**g-
nosco obligatōem infallibilem. indelebilem. perpetuam. immortalē
et cartā insolubilem digito dei in qualibet creatura cōscriptam.
quam dū lego nō possum maximū me debitore nō agnoscere.
Sed quousque animam meam defatigas et non dicis mihi quid pro
tantis beneficiis refundere debeas creatori. **E**rubesco ingratus
inueniri. sed quō satis gratus efficiar nondū intelligo.

Hic ostendit quid hō refundere te-
netur pro acceptis beneficiis: suū scilicet amorem. ¶ **C**apitulū. xix.

Raymūndus. **E**cce iam incipiā satisfacere votis tuis. **S**ed
dicito mihi. credis etiā hominē habere aliqd tale quod
possit deo retribuere in recōpensam condignā tantorum bonorum.
Dominicus. **C**redo equidem. nunquid em equissimus deus
(qui hominem perdere nō vult) tantis cum beneficiis cumulasset: nisi
nosset penes hominem residere aliqd quo suā possit soluere obli-
gatōem. **A**lioquin in suā ultimā ruinam hec illi essent munera
collata: quod de optimo largitore nefas est credere. **R**aymun-
dus. **I**ta queso sic senti de dño in bonitate. **H**abet ergo aliqd
homo quod reddere possit et debeat ne iudicetur ingratus. **N**ō hoc
erit mūdus iste. quia nō est proprium hominis bonū. **N**ō ipm hominis
corpus. quia per violentiā ab eo auferri potest. **O**mnia em que ex-
tra animam hominis sunt: sua nō sunt. quia caduca et mortalia sūt.
Verum quia recōpensatio debet correspondere amoris largiē-
tis. amor autē largientis est immortalis: spūalis: inuisibilis:
ita id quod hō retribuit suo datoris debet esse immortale: spūale.

Dialogus Secundus

N sol⁹ amor
liberi arbitrii
pōt deo p suis
muneribus sa
tisfacere.

Nota valores
amoris

Solo amore
hō responder
suo creatori

Quō amādus
est deus hanc
formā accipe a
creatorē a crea
turis.

inuisibile. sincerum. purum. et in sua potestate integre cōstitu
tum. **H**oc autē est libez arbitriū. nō autē intellectus liberi arbi
trij sed volūtas q̄ sola est libera et spōtanea et suūpius impiofa
dñā. q̄ sicut a nullo cogi aut impediri pōt: ita nec vllatenus au
ferri. **H**ec autē volūtas donū in se possidet mere libez et spōta
neū. scz amorē q̄ a volūte pcedit ortu spōtaneo. **H**ūc amo
rem volūtas liberali munere deo dare pōt p bñficijs acceptis
nec quicq̄s amplius ab hoīe deus ip̄e reposcit. **N**ihil aliud hz
hō in se vere ppriū q̄s amorē qui est totus thesaurus hoīs ho
norabilis. p̄ciosus. liberalis. ppetuus et charissimus creatori
Inuenimus igit rem quā maxime q̄rebamus. **Q**ualis tibi q̄
so videtur **D**ominicus. Res optima. pstantissima. et qd p
mū est hoī facillima. **N**ūc bono aīo efficiar. habeo em̄ vñ re
tribua dño p oībus q̄ retribuit mihi. diligā. amabo. amplexa
bor **R**aymūdus. **D**īno equissimū est amori amorē repēde
re. et liberalissimo sincerissimoq̄s amatori deo: liberale sincerū
q̄s reddere amoris obsequiū. **A**mor em̄ p se placet et ppter se.
et p ceteris acceptus est deo. iocūndus. dulcis. amabilis. **L**ic
em̄ deus sit oīm veroz et pulcroz bonoz ditissimus possessor
nec vlla reegeat. vult tñ ab hoīe munera amoris accipe q̄ sp
exposcit. que et ambit et diligit. **A**mor q̄ppe solus est p quē po
test hō correspōdere suo amatori. **S**i deus te arguit: aut ira
scit: aut minā. tu illi iuste nec irasci nec minari potes. **S**z si te
amauerit tu iuste illū reamare potes. non tñ ex equo. cū amor
dei sit infinitus. tuus vō puus est et mensurā hz. **D**ebet tñ esse
mūdissimus. integerrimus. sincerissimus. plenissimus. sanctis
simus. **A**bbominat em̄ deus caducū: pmixtū: corruptumq̄s
amorē. qui suo purissimo amori rñdere nō potest. **D**omini
cus **N**ihil ista hac tuaveritate verius **R**aymūdus. **C**ogno
cis nūc qz amorem tuū abs te exigit amator deus: audi pñter
formā quō amare te oporteat **H**anc amoris formā et a creato
re et a creaturis potes addiscere. **C**reator tuus pre ceteris crea
turis magis te diligit. ita et tu pre ceteris tuū dilige creatorem
Ite creator tuus oīa alia ppter te diligit: et tu oīa dilige ppter
creatorē. **I**tem creator oēs suas creaturas in tuū trāsmittit
obsequium. tu vero quicquid habes optimū in illius famu

latum
amor
ma
p
de
be
quod
rem
m
quos
C
turb
et in
nulli
m
et mod
re tue
tibi
em̄
oblect
des. ac
buas
fectum
fraude
intentione
vanitate
me
gestam
linqu
Amor
potest
mando
dum.
nes. am
ma
ta
labo
bile et

Capitulum xix.

latum expende. Item creator tuus te diligit infinito et perpetuo amore. ita et tu illum semper dilige ex toto corde tuo. ex tota anima tua. et tota mente tua. **H**abes formam amoris de creatore: nunc eandem formam recipe a creaturis. **C**reature impediunt tibi suum beneficium et obsequium de optimo quod habent et totum quod possident. ita et tu quod in te optimum habes scilicet amorem tuo tribue creatori. **C**reature totis viribus tibi deseruiunt tu quoque quicquid virium habes in amore tuo tribue creatori. **C**reature continue et sine intermissione die ac nocte sereno vel turbulento tempore tibi obsequuntur. ita et tu omni tempore in prosperis et in aduersis tuum dilige creatorem. **C**reature soli tibi seruiunt et nulli alteri. ita et tu solum tuum dilige creatorem. et neminem dilige nisi propter ipsum. **C**reature tibi seruiunt secundum propriam naturam et modum suum. ita et tu debes obsequi deo tuo secundum modum nature tue ex libertate et bona spontaneaque voluntate. **C**reature dant tibi sua munera in summa qua preualent perfectione. **A**rbores enim et vites exiunt tibi suos fructus maturos. bonos. dulces. oblectabiles. **N**on enim acciperes ab eis fructus amaros. virides. acerbos. corruptos. **I**ta et tu quoque da operam ut deo tribuas amorem maturum. dulcem. amabilem. bonum. integrum. perfectum. **P**ostremo creature non tibi seruiunt cum dolo: cum fraude. cum pigritia. ignauia. secordia. sed simplici et prompta intentione. **I**ta pariformiter serui deo tuo ut non ambules in vanitate: et festinet in dolo pes tuus. **D**ominicus. **A**criter me incendit institutio tua. et amoris formam nunc abs te digestam studebo pro viribus emulari. **N**am ut video nulla relinquitur homini excusatio quin suum debeat amare factorem. **A**mor enim cum filius sit libere voluntatis a nullo impediri potest quin omni momento suum possit opus implere. **I**n amando quoque nullus labor. nullus dolor nec tristitia: nec tedium. nec fastidium. **A**mor enim omnes labores reddit suauis. amabiles. voluptuosos. **H**inc iam manifeste lucet summa erga hominem dulcedo et benignitas conditoris. qui datis tantis beneficijs hominem non obligauit ad rem penosam laboriosam: et fatigabilem. sed ad id quod maxime est appetibile et delectabile.

E Dialogus Secundus

Quod debetur amoris quod homo red-

dit creatori ad hominis meritum et modum reuertitur. **Capitulum. xx.**

Raymūdus. Sicut lucet benignitas magis creatoris. eo quod obligauerit sibi hominem ad amorem: rem maxime delectabilem: ita omnem excedit benignitatis mensuram: quod ipsam amoris obligationem ad solam hominis prouertit utilitatem. Licet enim deus non solum ambiat amorem et vehementer exposcat: hoc tamen facit ut inde homo daretur. perficiat. nobilitetur. Videmus enim quod obsequium creaturarum in magnam vertitur hominis utilitatem. ita et obsequium amoris quod homo exhibet deo cum deo potest esse non possit (ipse enim bonorum nostrorum non eget) ut homini prosit necesse est. **Dominicus.** Non debet igitur homo ociosus esse. sed sicut creaturarum recipit utilitatem: ita et ipse opificem diligendo suis etiam debet modis indulgere. **Raymūdus.** Debet utique. Duplex enim necessitas homini incubit. Indiget enim esse et ut perseueret in esse. secundo indiget ut habeat fructuosum atque optimum esse. A seruitio creaturarum que naturaliter et ex necessitate seruiunt homini: homo recipit esse et durat in eo. sed a seruitio amoris quod homo exhibet deo (quod libere ac voluntarie agit: atque ideo merito) homo recipit fructuosum atque optimum esse. Creature seruiunt tibi ut esse habeas: tu vero deo obsequeris ut optime habeas. Sed quia prestatius est optime esse quam esse solum. ideo obsequium hominis est sibi multo melius quam quod accipit a creaturis. Verum quemadmodum creaturarum seruitus est homini continuo necessaria. ita et necessarium est homini seruire deo si velit utiliter permanere. **Dominicus.** Vehementer assentior. Nam sicut necesse est homini corporaliter mori si suum illi creature obsequium denegarint. ita et spiritualiter eum mori necesse est si deo suo seruire contempserit. Qui ergo non seruit deo vere mortuus est. nec quicquam perficit homini obsequium creature: nisi ipse seruiat creatori. Hoc enim secundo obsequio cessante prius frustra impeditur. Perdunt enim suam utilitatem creature quod propter hominem institute sunt: si homo suo factori obsequium contempserit. Et talis homo quantum in se est cassat et frustrat totum vniuersum. **Raymūdus.** Hinc manifeste intelligis oportere hominem per amorem domino deservire: ut dum ipse diligenti obsequio deo col-

Duplici necessitate homo tenetur suum amare factorem.

ligatur alie
et per bonum de
summar: et
dulce: et
minis amore
q: hō deum di
res conditas
p amorem nō
ita ipse in per
tori vtilis nō
melucē rari
maximas hō
vltimam sen
multa em: et m
re se faciant re
lectissime ppe
Quod hō
omne creaturā
Raymūdus
go conse
creator: ita po
tum sibi viles
re hunc. Et quia
ita pstantior: et
imaginē et simili
creatoris magis
em quilibet hō
forma signacu
sicut scriptum su
etia obfuerit. S
nobilitatū pla
oportere vniq
gine: sicut suū p
peccare alterū sic
quicq: apū inq

Capitulum xxi

ligatur. alie etiā creature omnes hōi seruiendo hōi copulant.
et p hōiem deo. **O**bligatio itaqz amoris omnia cōplet. oīa con
summat. et totū deo alligat vnūuersum. **V**ide nūc mirabilem
dulcēqz circuitū. **A**b amore creatoris oīa pcesserunt: et p ho
minis amorē ad deū omnia cōsummant. **E**t sic apparet palam
qz hō deum diligēs est mediator quidā inter creatorem et ipas
res conditas. qz p ipm cum deo redeūt et ad deū. **E**t si hō deo
p amorem nō adheserit: sicut ipse inordinatus est et dissolutus.
ita ipse in penā suam oīa disūgit: dissoluit: diffibulat. nec crea
tori vtilis nec dignus creatura. **¶** **D**ominicus. **I**n mirabilē
me lucē raymūde extulisti et in ardentissimā flammā: vnde tibi
maximas habeo gratias **A**rbitror em iam tandē te de amore
vltimam sententiā posuisse **¶** **R**aymūdus. **R**euera nō posui.
multa em et magna de amore adhuc locuturus sum et q stupe
rete faciant vebemēter. **¶** **D**ominicus. **P**ro te obsecrās o di
lectissime pple desiderū meū: et qd reliquū est ocius edicito

O amoris ob
ligatio omnia
consummat

¶ **H**ō obligatur amare etiam

omne creaturā: et precipue dei imaginē

¶ **C**aplm. xxi.

Raymūdus. **U**nū adhuc nūc dicam: cetera alteri dyalo
go conseruabo. **S**icut hō obligat primo suum diligere
creatorem. ita post ipm oēs debet diligere creaturas: nō inquā
tum sibi viles aut necērie sunt. sed qz dei amatoris sui creatu
re sunt. **E**t quia nō omnes creature sunt equales. sed vna est al
tera pstantior. et illa oīm prestātissima et dignissima q dei in se
imaginē et similitudinē representat. ideo pre ceteris hō debet sui
creatoris imaginē. id est hōiem amare: colere: venerari. **C**um **h**ō tenet suū
em quilibet hō ita ptinget in se sui creatoris imaginē. sicut cera diligere pxim.
formā signaculi cui impmitur. iō obligat quisqz diligere alterz
sicut seipm siue amicus sit ille siue inimicus. siue profuerit siue
etiā obfuerit. **S**emp em hō imago dei est. sp maximi pditionis
nobilissimū plasina est **¶** **D**ominicus. **H**inc ego palā excipio
oportere vnūquēqz hōiem diligere alterū sicut suāipsius ima
ginē: sicut suāipsius naturā **E**t ideo qlibet tenet estimare et ap
pciare alterū sicut semetipm. **T**enet quoqz oē bonū quod sibi
quisqz cupit inquantū dei imago est hoc etiā alteri cupere: alte

E i.

Dialogus Secundus

Q a creatore
et a creaturis
hō discit suum
diligere primū

ri impcari: alteri si potest etiā cōferre. Debet igit̃ esse inter om̃es hoīes vna eterni federis p̃paginatio. vna pax. vna cōcordia. vnū velle. vnū nolle. ¶ **Raymūdus.** Iustissimū est quod tu loqueris. Ex quo em̃ hec obligatio qua hō tenet̃ amare hominē: originē ducit ex obligatiōe qua hō astringit̃ diligere creatorē. ideo sicut ista est rectissima et in iure nature fundata: et prima iusticia: ita et altera est scda iusticia: recta: sancta: et in iure nature radicata. Accipe nūc formā hui⁹ obligatiōis a creatore et a creaturis. Prīmū creator oībus hoībus indifferēter suā partitus est imaginē et suā similitudinē. tu q̃z oībus cōcābilē te prebe et liberalē. Creator sine acceptiōe p̃sonarū oēs homines inquantū sunt sue imagines cōi diligit amore. ita et tu quoq̃ oēm hoīem dilige. Creator equali pietate om̃i hoī sua bñficia indulget: et solem suū oriri iubet sup bonos et malos. et pluit sup iustos et reprobos. et tu quoq̃ om̃i petēti te tribue. et q̃cquid habes libēter imp̃tiri stude. Secūdo accipe hanc formā et a creaturis. creature que hoī iussu creatoris inserviūt nō magis vni obsequiuntur hoī q̃z alteri. nō plus p̃ vno laborāt q̃z p̃ altero. neq̃ amplius maiore respiciūt q̃z minore. nec nobilē q̃z ruralem. Elemēta. plante. arbores. aīalia nō plus seruiunt regi q̃z militi. nec plus seruo q̃z dñō. Sicut ergo creature hoī obsequiuntur inquantū dei imago est et equales inter se reputāt oēs hoīes. ita et tu quoq̃ eq̃liter dei imaginē in quolibet hoīe venerare: nec estimes naturali p̃ditiōe alterū alteri p̃ferendū

Quāte digni-
tatis sit ima-
go dei.

¶ **Dominicus.** Nō solū ex his q̃ dicis colligo formā amoris ṽx etiā quāte sit maiestatis. dignitatis. gl̃ie et excellētie imago dei luceclarius intueor. cui suus creator tantā impēdit sollicitudinē: quā honorat. diligit. venerat̃. cui etiā creature multe: nobiles et sublimes innigilāt. seruiūt. obsequunt̃. Satis hinc patet quantū debz honorare hō hoīem: qm̃ illum et deus maximus et vniuersus orbis venerat̃. ¶ **Raymūdus.** Folo etiā te lateat q̃ hec obligatio amoris redūdat et reuertit̃ in solā hoīs vtilitatē in suū commodū et meritū. Licet em̃ amor tuus quo primū diligis plerūq̃ illi aut vtilis est aut iocūdis: tibi tamē sp̃ est meritorius. Dū em̃ hō primo deū diligit. ac tum primū imaginē dei: inde sibi colligit oē bonū suū. om̃e meritū. om̃e

Q amor quo
hō diligit pri-
mū in hoīs ver-
tit̃ vtilitatem.

gaudium
ppter deū
bilior: et q̃
ris: deus
iam sol bēpe
iam minit̃
nūq̃t que
et a tuo ser-
is: et paul
potator a

Sine
Incip

De p̃
amoris.

O

que pollicitis
amorē dicitur
deū tuū. quo
Memorāti
tēte et quo
cus. Ṽx
tum bonū
et amare de
poris bona
amor est illi
mus est totū
malū nostrū
lus fieri qu

Capitulum xxij

gaudium. laudē. salutem et gloriā. Et quanto adiecerit plures
propter deū hoīes diligere tanto dīrescit amplius. tāto fit et no/
bilior et seipso quotidie maior. **D**ulta adhuc de natura amo/
ris: de eius viribz et pprietatibz differenda sunt. sed vides quia
iam sol hesperias se mergit in vndas. nox quoqz suas ymbrias
iam minitans: et cibū nos et somnū capere adhortat. In crasti
nū igit que de amore supsunt reseruemus. ¶ **D**ominicus. Li
cet a tuo sermone inuitissimus ipse diuellar: parco tñ votis tu
is: vt paululum viribus recollectis nouus in crastinum dis/
putator aduenias.

¶ **F**init scōs dyalogus de bñficijs dei et hoīs obligatiōe

¶ **I**ncipit tertius de amore et viribz eius. p̄ditōibz et fructibz

De additionibus et pprietatibus amoris.

¶ Capitulum. xxij.

Dominicus. Totam pene noctem insomnē ha/
bui ita erā tua spōsione sollicitus. optabam cre
bro diē fieri: et mollē desidēqz aurozā arguebam
q̄ titani mariti croceum nollet cubile deserere.
Occurro aut nunc tibi festinus et alacer audire
que pollicitus es. Scio em̄ stupēda te atqz admodū vtilia de
amore dictur. ¶ **R**aymūdus. Amo mi dominice ardēs desi/
deriū tuū. quod et me quoqz acriorē reddit et magis spontaneū
Meministi ne supra me dixisse nihil nos habere in nostra po
testate et quod vere sit nostrū preter solū amorem. ¶ **D**omini/
cus. Memini equidē. Nam amor noster (vt ipse dixisti) est to
tum bonū nostruz: vnicus et preciosissimus noster thesaurus
et cuncte diuitie nostre. Cetera quippe om̄ia et fortune et cor/
poris bona nec vera nec nostra sunt. ¶ **R**aymūdus. Si ergo
amor est illud vnicū quod habemus: hinc sequit̄ q̄ amor bo/
nus est totū bonū nostrū. et amor malus atqz puerfus est om̄e
malū nostrū. Nā si nihil est vere nostrū nisi amor: si amor ma
lus fuerit quicqd habem⁹ malū est. si bonus bonū ē. Sequitur

E ij